

JAN RUYTEN ZORGOUITVINDER

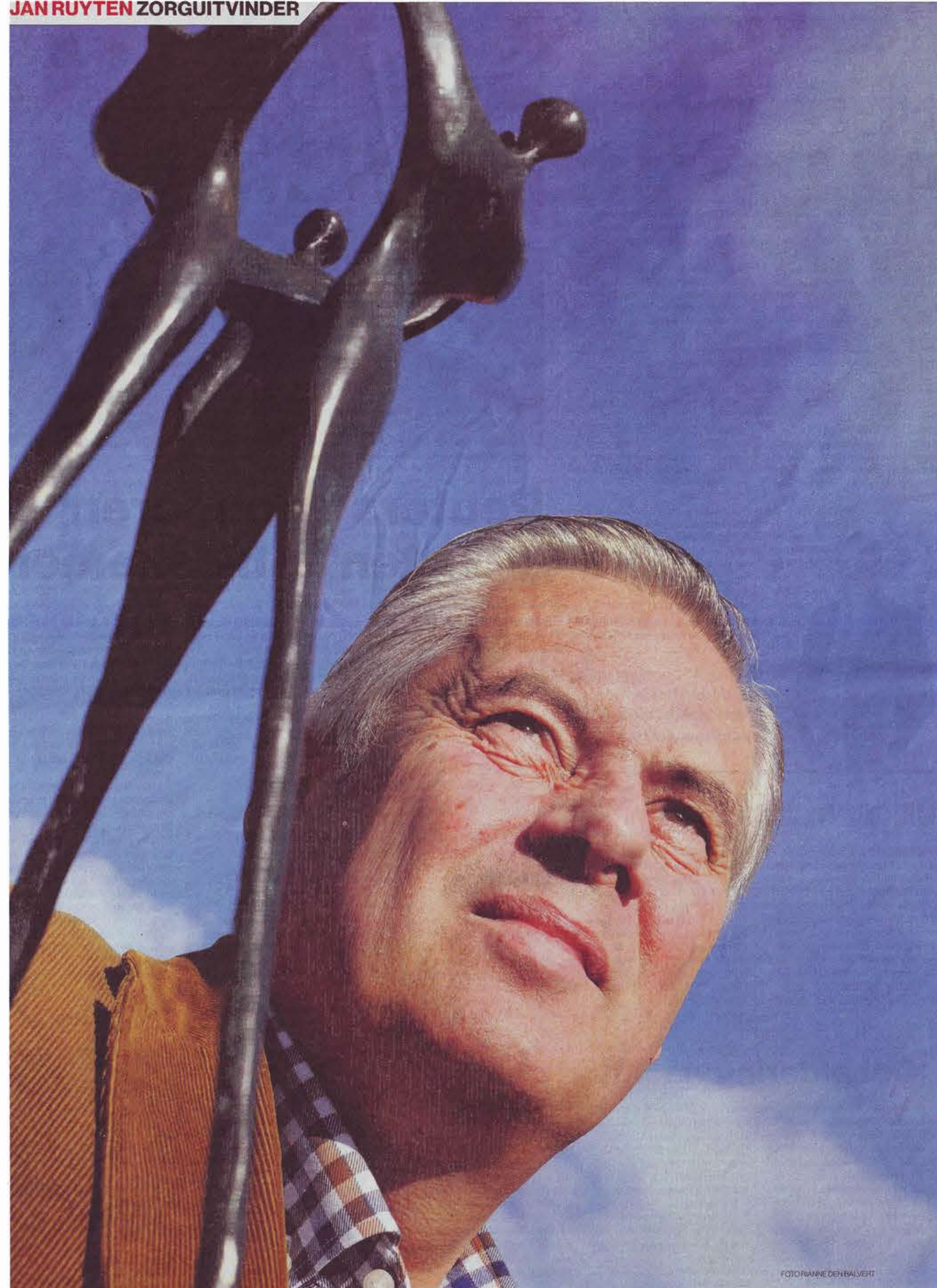

FOTO: RIANNE DEN BALVERT

GH (M)

Kleinschalige thuishuizen als alternatief 'Stop de zorgfabriek!'

Grote 'zorgfabrieken' moeten worden afgeschaft. Kleinschaligheid is het toverwoord. Sociaal-maatschappelijk uitvinder Jan Ruyten (60) is radicaal in zijn ideeën. „Het pamflet van Hugo Borst is sympathiek, maar gaat niet ver genoeg. Het failliet van de ouderenzorg is wel aangetoond, nu actie graag.”

Rik Sneijder

Wat Hugo Borst in deze krant bepleit voor verbetering van de ouderenzorg is sympathiek, maar gaat niet ver genoeg. Dat zegt de eigenzinnige Jan Ruyten uit Kamerik. „Als ik minister zou zijn, worden alle zorg- en verpleeghuizen binnen vijf tot tien jaar afgebroken. Het is een totaal achterhaald systeem dat nu echt spaak loopt.”

Ruyten is het met Hugo Borst en de Moordrechtse Carin Gaemers eens. Zij willen op korte termijn meer zorgpersoneel en minder managers. Ruyten: „Voor de korte termijn heeft dat zin. Het is alleen voor de lange termijn geen oplossing. Er moet rigoureuus het een en ander veranderen in de zorg. Het faillissement van de ouderenzorg is nu compleet als wij in zorginstellingen met plascontracten gaan werken.” In enkele verpleeghuizen van zorginstelling Careyn mogen ouderen nog maar drie keer per dag naar het toilet. Inmiddels heeft staatssecretaris Van Rijn daar een stokje voor gestoken. „Je hoort vaak landelijke politici zeggen dat we het in Nederland zoveel beter hebben dan in het buitenland. Normaal gesproken moet je blij zijn dat je als senior in het rijke westen woont met bijbehorende zorg. Nu twijfel ik toch. Als ik in Afrika zou vertellen dat ouderen hier maar drie keer per dag naar de wc mogen, staan ze je daar niet begrijpend aan te kijken.”

U heeft van nabij meegemaakt hoe het in een verpleeghuis aan toe gaat. Is dat een drijfveer?

„Hier worden gewoon mensenrechten geschonden. Dat is mijn drijfveer. Ik heb jarenlang voor mijn moeder in een verpleeghuis in Limburg gezorgd. Mijn moeder was bereid, goed bij zinnen. Ze had alleen enkele fysieke ongemakken waardoor zij in een verpleeghuis zat. Als mijn moeder en dat is al een paar jaar geleden - naar de wc moest, werd tegen haar gezegd dat het personeel eerst koffie ging drinken. Dat is slechts een klein voorbeeld. Ik heb toen figuurlijk voor het welzijn van mijn moeder moeten vechten. Ik kwam tegenover de directie van dat verpleeghuis te zitten en eiste verandering. Dat is wel gelukt, maar schandelijk natuurlijk dat het geen algemeen beleid is geworden. Veel kinderen van ouders in een zorginstelling zijn bang om te klagen bij de zorgmanagers. Zij vrezen dat het negatieve gevolgen heeft voor het welzijn van hun vader of moeder. Ik had die scrupules toen toevallig niet.”

U bent nogal radicaal met uw ideeën over de zorg. Wilt u zorg- en verpleeghuizen echt afschaffen?

„Ja. Ik snap dat het niet meteen kan, maar binnen een termijn van uiterlijk tien jaar moet het lukken. Het systeem van het medisch model met deze grootschalige zorgfabrieken is niet meer van deze tijd. Wat nodig is, is een radicale omslag van 'aan-

PLAN

Ruyten is uitvinder in de zorg en ondernemer. Zijn hele werkzame leven heeft hij op diverse terreinen in de zorg gewerkt. Hij is onder meer een van de oprichters van de vrijwilligers hospicehuizen in ons land en van de Thuishuizen voor alleenstaande ouderen. Nu loopt hij met het plan om zo'n huis voor ouderen met dementie op te zetten. Hugo Borst heeft in deze krant met een pamflet het failliet van de ouderenzorg aangekaart.

dacht voor zorg' naar 'aandacht voor welzijn'. En aandacht voor welzijn is aandacht voor mensen. Professionals dienen mantelzorgers en vrijwilligers te ondersteunen, niet andersom. Kleinschaligheid is goedkoper en beter voor het welzijn en gezondheid van ouderen.”

Daar geloof niemand in, toch?

„Het ministerie, zorgverzekeraars en zorgmanagers van verpleeghuizen durven geen enkel experiment aan. Hugo Borst heeft het faillissement van de ouderenzorg toch al bewezen? Weet je hoeveel ouderen er de komende decennia nog aan staan te komen? Weet je hoe weinig mensen er nog in de zorg willen werken?”

Hoe moet dat dan?

„Dat kleinschaligheid beter werkt en goedkoper is, heb ik allang bewezen met de Thuishuizen. In ons land staan nu drie van deze kleinschalige woonvormen waar alleenstaande ouderen wonen en, met begeleiding van opgeleide vrijwilligers, voor zichzelf zorgen. Die bewoners zijn eigen baas, runnen een eigen huishouden zoals dat vroeger in een studentenhuis ging. Alleen helpt de ene bewoner zijn huisgenoot niet bij met huiswerk of studie maar wel met koken, naar de dokter of het winkelcentrum gaan. Samen zorgen zij dat de keuken en het sanitair er netjes uitzien, samen maken ze een wandelingetje of gaan naar de bios. Zij activeren elkaar. Ik ken voorbeelden in een van de Thuishuizen waar bewoners binnenkwamen met een rollator, maar doordat zij ongemerkt toch meer beweging kregen, konden ze op een bepaald moment zo'n rollator in de hoek laten staan. Als mensen zich goed voelen en niet meer eenzaam zijn, doen zij ook geen beroep op de zorg. De gemeente Woerden snapt dat en heeft ingestemd met een Thuishuis aan de Prins Mauritsingel.”

U wilt ook een Thuishuisproject opzetten voor ouderen met dementie. Hoe stelt u zich dat dan voor. Dat is toch werk voor professionals?

„Dat is maar ten dele waar. Professionals heb je nodig voor de begeleiding van vrijwilligers, dat klopt. Ook hier is kleinschaligheid het toverwoord. Voordat je zo'n huis inricht, moet je precies weten wat dementie is, wat het met deze mensen doet en wat zij willen. In ieder geval moet je iedere vorm van stress onder de bewoners met dementie zoveel mogelijk voorkomen. Gestreste mensen met dementie zijn handenbinders. Die willen weglopen, gaan schreeuwen en vervelend doen. Vervolgens wordt zo'n bewoner opgesloten. Stel je voor, zo iemand krijgt een helder moment en voelt zich opgesloten. Hij of zij denkt nog maar aan één ding: hier moet ik weg. Een Thuishuis voor ouderen met dementie moet met een aantal speciale aanpassingen ingericht worden. Je moet daarbij voor ogen houden dat iemand met dementie het referentiekader van de eigen jeugd jaren heeft. Daar grijpen zij vaak op terug; ze kennen de muziek en de liedjes bijvoorbeeld nog. Maar ook hun thuissituatie van toen. Dan blijkt dat veel ouderen vroeger met

een broertje of zusje op één kamer slapen. Die situatie willen we ook in een Thuishuis nabootsen. Dat is vertrouwd. Dus maken wij kamers met twee slaapplekken. Ook is er een eenpersoonskamer want vroeger sliep iemand ook wel eens alleen op een kamer. Verder zijn er heel veel kleinere aanpassingen te realiseren. Voorbeeldje: het onderscheidend vermogen neemt af bij deze categorie bewoners. Dus moet je de wc-bril een opvallend kleurtje geven. Ook raakt zo'n bewoner gestrest als zij een deur zien waar achter licht brandt. Ze denken dan dat ze weg kunnen, omdat de deur zogenaamd open staat. Een dichte, donkere deur geeft dus rust. Nog een voorbeeld: bewoners klagen soms over de kou als zij bij het raam zitten dat tot de grond reikt. Ze hebben echt kippenvel, terwijl de verwarming staat te loeien. Zij hebben het idee dat ze buiten zitten! Dus plakken wij een strook mat plastic tegen de onderkant van de ruiten. Het idee dat zij het koud hebben, is daarmee verhol-

De kaste van zorgmanagers houdt zichzelf in stand

- Jan Ruyten

pen. En dus weer een minder stressmomentje. Wil je nog meer voorbeelden?”

Is uw plan niet een beetje idealistisch?

„Het is eerder realistisch. Vergeet niet dat 70 procent van ouderen met dementie gewoon nog thuis woont. Zij worden verzorgd door familieleden, vrienden of burens die vervolgens overspannen raken en zelf zorg nodig hebben. Het is geen sinecure om je partner geestelijk te zien aftakelen.”

Wat moet er gebeuren om zo'n Thuishuisproject op te zetten?

„Heel wat, ben ik bang. De gevestigde zorgorde is nog niet zo ver. Als ik 2,5 miljoen euro tot mijn beschikking zou hebben, kan ik 50 gewone Thuishuisprojecten opzetten. Voor een Thuishuisproject voor ouderen met dementie is meer nodig dan geld. Ik heb dan de medewerking van het ministerie van VWS nodig, want zorgverzekeraars, zorginstellingen of gemeenten zijn te veel met eigen belangen bezig. De opleidingen voor de vrijwilligers heb ik al. Verder heb ik een lokale thuiszorgorganisatie nodig voor de zorg in een Thuishuis in de nachtelijke uren. Ik heb ook een staatssecretaris nodig die een dergelijk innovatief idee financieel wil steunen. Dat zorgmanagers het niet zien zitten, begrijp ik. Zij vrezen voor hun baan. Die kaste van zorgmanagers houdt zichzelf in stand, omdat zij de schaalvergroting moeten registreren. Vind je het gek dat zij nooit meer op de werkvloer komen, die werkvloer is veel te groot geworden. Hugo Borst heeft daar gelijk in, ik ga een stap verder.”